

Gäller för: Bild- och funktionsmedicin och medicinsk service
Innehållsansvar: Viktor Johansson, (vikjo13), Röntgensjuksköterska
Granskad av: Anders Båth, (andba11), Överläkare
Godkänd av: Markus Håkansson, (marha68), Verksamhetschef

Giltig från: 2025-05-16

Giltig till: 2027-05-16

Underkäke, Ansikte, Orbita, Spottkörtlar, Spottsten – DT-undersökning (SÄS)

Förändringar sedan föregående version

Nya priokoder.

Sammanfattning

Metodbeskrivning för DT-undersökning underkäke, tumör och ansikte, orbita, spottkörtlar, spottsten för röntgensjuksköterska inom radiologi SÄS.

Innehållsförteckning

Förändringar sedan föregående version	1
Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	1
Förutsättningar	2
Generella förberedelser och riktlinjer	2
Genomförande	5
Underkäke, tumör k- k+	5
Ansiikte k-, k+, k-+	7
Orbita k-, k+,k-+	10
Spottkörtel k- k+	12
Munbotten-submandibularis k- k+	14
Spottsten k-	16
Dokumentation	17
Skicka patient	17

Förutsättningar

Generella förberedelser och riktlinjer

[Kontrastmedelsinducerad nefropati \(KMN\) – prevention vid kontrastmedelsundersökning, SÄS](#)

[Kontrastundersökning, premedicinering vid risk för anafylaktisk reaktion, SÄS](#)

[Jodkontrast när patienter är under thyreoideautredning eller radiojodbehandling](#)

[Venkateter och kontrasthastighet vid användning av tryckspruta](#)

[Kontrastmedel vid röntgenundersökningar](#)

GFR räknas ut om patienten uppfyller någon riskfaktor.

Skall ha venväg. Avdelningen kan ombesörja detta för ineliggande patienter.

Ta del av checklista inför iv kontrast och kontrollera typ av diabetes, eventuell tidigare kontrastmedelsreaktion, övriga riskfaktorer, längd, vikt och graviditet.

Strålskydd

Patient

- ♣ När en gravid kvinna fått en berättigad CT-undersökning ska särskild hänsyn tas till foster för att minimera stråldosen.
- ♣ Graviditet är inte en kontraindikation till att göra en CT-undersökning under förutsättning att fostret inte är i primärstrålfältet. När fostret är utanför primärstrålfältet blir stråldos till foster försumbart.
- ♣ Kvinnor 15-50 år som gör CT-undersökning av bukområdet ska tillfrågas om graviditet.
- ♣ Var extra uppmärksam vid bildtagning av barn (under 16 år). Protokoll optimerade för barn ska användas.
- ♣ Centrera patienten. Detta är den åtgärd som har störst påverkan på bildkvalité och stråldos. Det

framgår av varje metod vilken kroppsdel som ska centreras.

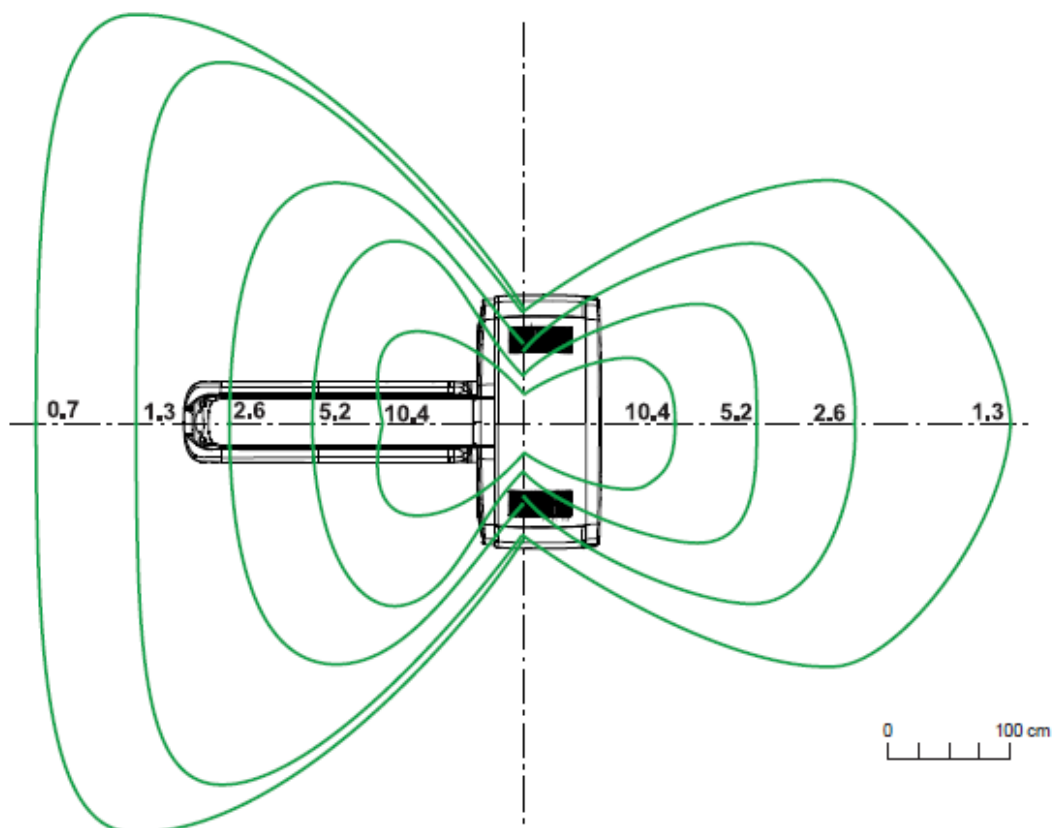
- ♣ Centrera om och ta en ny scout om den första scouten visar felcentrering. Det sparar stråldos.
- ♣ Var noggrann med hur boxen läggs. Gör inte boxen för kort i z-led så det påverkar diagnostiken. Spara stråldos genom att inte göra boxen för stor i z-led.

Anhörig

Anhöriga ska i regel inte vara inne på röntgenlabbet vid exponering.

Om detta krävs för att lugna patient ska anhörig använda blyförkläde för att begränsa sin egen stråldos. Den anhörige har ingen nytta av röntgenstrålningen.

På en datortomograf är gantryts sidor skärmade. Denna position ger det bästa strålskyddet i rummet. Tänk på att strålningen avtar kraftigt med avståndet.

Figur 1. Utbredning av spridd strålning runt en datortomograf. Vy ovanifrån.

Personal

Var utanför rummet vid exponering.

Om bildtagningen kräver att personal ska vara inne på röntgenlabbet ska strålskärmsutrustning användas.

På en datortomograf är gantryts sidor skärmade. Denna position ger det bästa strålskyddet i rummet.

Tänk på att strålningen avtar kraftigt med avståndet.

Genomförande

Underkäke, tumör k- k+

SoS kod 815 900

Vanligen tumörfrågeställning, kontroll.

Protokoll

Ansikte K-, K+

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Hakan något upp, viktigt med rak positionering. Strålriktningen parallellt med underkäken.

Patientinformation

Informera om förväntad värmekänsla av kontrasten.

Ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Frontal 180

Lateral 90

Anatomisk referenspunkt. OM

Serie 1

K-

Område/Kriterier

Hela mandibeln med.

Algoritm

Bone plus och Soft

Reconjob

* # 0.625/0.625 Soft algoritm

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 3/3. Vinkelrät med gomtaket

* # 0.625/0.625 Bone plus algoritm

*Axiella 2/2 Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 2/2. Vinkelrät med gomtaket

Till PACS

Alla märkta * + eventuella 3D-rek.

Till AW

Alla märkta #

Serie 2

K+

Område/Kriterier

Hela mandibeln med.

I.v. kontrast

Viktbaserad kontrastmedelsdosering enligt Omnject

Delay

50s

Algoritm

Soft

Reconjob

* # 0.625/0.625 Soft algoritm

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 3/3. Vinkelrät med gomtaket

*Sagitella 3/3.

Till PACS

Alla märkta *

Till AW

Alla märkta #

Ansikte k-, k+, k-+

SoS kod

815 000 (k-)

815 800 (k+)

815 900 (k-K+)

Vid mjukdelsförändring, tumör.

Protokoll

Ansikte K-

Ansikte K-, K+

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Hakan något ned. Viktigt med rak positionering. Anpassa huvudets läge för att kunna köra ovinklat.

OBS! Vid frågeställning rörande hårda och mjuka gommen ska tungan pressas ned så att det blir en luftspalt mellan gom och tunga. Vid frågeställning kinder eller läppar be patienten blåsa upp kinderna under undersökningen, dubbelkolla att den klara ligga still med uppblåsta kinder under hela undersökningen.

Patientinformation

Informera om förväntad värmekänsla av kontrasten.

Ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Lateralt 90

Frontal 180

Anatomisk referenspunkt: OM

Serie 1

K-

Område/Kriterier

Från övre tandraden t.o.m. sinus frontalis, hela maxillaris ska vara med.

OBS! Vid frågeställning mandibeltumör skall hela mandibeln inkluderas.

Algoritm

Bone Plus och Soft

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625 Soft

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 3/3. Vinkelrät med gomtaket

*Sagitella 3/3

Axiella 0.625/0.625 Bone Plus

*Axiella 2/2. Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 2/2. Vinkelrät med gomtaket

*Sagitella 2/2

Till PACS

Alla märkta * + eventuella 3D-rek.

Serie 2

K+

Område/Kriterier

Från övre tandraden t.o.m. sinus frontalis, hela maxillaris ska vara med.

I.v. kontrast

Viktbaserad kontrastmedelsdosering enligt Omnject

Delay

50s

Algoritm

Soft

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket

*Coronara 3/3. Vinkelrät med gomtaket

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta * + eventuella 3D-rek.

Till AW

Alla märkta #

Orbita k-, k+,k-+

SoS kod

812 000 (k-)

812 800 (k+)

812 900 (k-k+)

Vid tumör, exophthalmus, infektion, trauma

Protokoll

Ansikte K-

Ansikte K-, K+

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Hakan något ned. Viktigt med rak positionering. Anpassa huvudets läge för att kunna köra ovinklat.

Patientinformation

Informera om förväntad värmekänsla av kontrasten.

Ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Lateralt 90

Frontal 180

Anatomisk referenspunkt: OM

Serie 1

K-

Område/kriterier

Från orbitabotten till orbitataket

Algoritm

Soft

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med Reids linje

*Coronara 3/3. Vinkelrät mot Reids linje

Till PACS

Alla märkta *

Till AW

Alla märkta #

Serie 1

K+

Område/kriterier

Från orbitabotten till orbitataket

Algoritm

Soft

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3. Vinklas parallellt med Reids linje

*Coronara 3/3. Vinkelrät mot Reids linje

Till PACS

Alla märkta *

Till AW

Alla märkta #

Spottkörtel k- k+

SoS kod 801 900

Förändringar i parotis, t.ex. inflammation, tumör.

Protokoll

Munbotten, submandibularis K-, K+

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Viktigt med rak positionering, hakan ner för att undvika tandfyllningar. Eventuell tandprotes tas bort.

Patientinformation

Att ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Frontal 90

Lateral 180

Anatomisk referenspunkt: OM

Serie 1

K -

Område/Kriterier

Strax ovan örats cellsystem till mitten på halsen. obs! Hakan ska vara med fram till.

Algoritm

Standard

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3 ovinklade

*Coronara 3/3.

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta*

Till AW

Alla märkta #

Serie 2

K+

Område/Kriterier

Strax ovan örats cellsystem till mitten på halsen. obs! Hakan ska vara med framtill.

I.v. kontrast

Viktbaserad kontrastmedelsdosering enligt Omniject

Delay

90s

Algoritm

Standard

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3 ovinklade

*Coronara 3/3. Vinklas parallellt med mandibeln

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta*

Till AW

Alla märkta #

Munbotten-submandibularis k- k+

Sos kod 801 900

Förändringar i submandibularis. T.ex. inflammation, tumör.

Protokoll

Munbotten submandibularis K-, K+

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Viktigt med rak positionering, hakan upp för att undvika tandfyllningar. Tandprotes tas bort.

Patientinformation

Att ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Frontal 180

Lateral 90

Anatomisk referenspunkt: JU

Serie

K-

Område/Kriterier

Från tandkronorna till mitten på halsen. obs! Hakan ska vara med framtill.

Algoritm

Standard

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3 ovinklade

*Coronara 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket.

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta*

Till AW

Alla märkta #

Serie 2

K+

Område/Kriterier

Från tandkronorna till mitten på halsen.

I.v. kontrast

Viktbaserad kontrastmedelsdosering enligt Omniject

Delay

90s

Algoritm

Standard

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625

*Axiella 3/3 ovinklade

*Coronara 3/3. Vinklas parallellt med gomtaket.

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta*

Till AW

Alla märkta #

Spottsten k-

SoS kod 801 000

Sten i submandibularis/parotis.

Protokoll

Spottkörtel k-

Patientposition

Ryggläge, gärna kudde under knäna. Viktigt med rak positionering.

Eventuell tandprotes bort.

Anpassa huvudets läge för att kunna köra ovinklat.

Submandibularis: Hakan upp, mandibelranden lodrätt.

Parotis: Hakan ner för att undvika tandfyllningar.

Patientinformation

Att ligga stilla.

Bildtagning

Scout

Lateral 90

Anatomisk referenspunkt: OM

Serie 1

K-

Område/Kriterier

Parotis: Strax ovan örats cellsystem till och med överkäkens tandkronor.

Submandibularis: Underkäkens tandkronor till mitten på halsen.

OBS! Hakan ska vara med framtill.

Algoritm

Standard

Bone Plus

Reconjob

* # Axiella 0.625/0.625 Standard

* # Axiella 0.625/0.625 Bone Plus

*Axiella 3/3 BonePlus ovinklad

*Axiella 3/3 ovinklade

*Coronara 3/3 Vinklas parallellt med mandibelranden vid parotis/parallellt med gomplattan vid submandibularis.

*Sagitella 3/3

Till PACS

Alla märkta*

Till AW

Alla märkta #

Dokumentation

I RIS angående njurfunktion, riskfaktorer, PVK, kontrast och reaktion.
Längd, vikt och graviditet.

Om inte kriterierna uppfyllts för undersökningen skall anledning till detta dokumenteras i remissanteckningsruta.

Patientens stråldos dokumenteras med skärmdump av Dose Report.

Skicka patient

Ja.

Informera om när och från vem patienten får svar.

Uppmana patienten att dricka lite extra.

Dokumentinformation

Innehållsansvariga

Anders Båth, specialistläkare, bild- och funktionsmedicin, SÄS

Viktor Johansson, röntgensjuksköterska, bild- och funktionsmedicin, SÄS

Patrick Pettersson, sjukhusfysiker, bild- och funktionsmedicin och medicinsk service, SÄS

Innehållsgranskare

Anders Båth, specialistläkare, bild- och funktionsmedicin, SÄS

Fastställt av

Markus Håkansson, verksamhetschef, bild- och funktionsmedicin och medicinsk service, SÄS

Nyckelord

Metodbok DT, underkäke, tumör, ansikte, orbita, spottkörtel, munbotten-submandibularis, spottsten

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Bild- och funktionsmedicin och medicinsk service

Innehållsansvar: Viktor Johansson, (vikjo13),
Röntgensjuksköterska

Granskad av: Anders Båth, (andba11), Överläkare

Godkänd av: Markus Håkansson, (marha68), Verksamhetschef

Dokument-ID: SAS9631-514148307-157

Version: 9.0

Giltig från: 2025-05-16

Giltig till: 2027-05-16